

Yaşlıların Kentsel Dönüşüm Sonrasına Yönelik Değişim Algıları: İstanbul Mahalleleri Üzerine Bir Karşılaştırma

Furkan Başarslan¹

Öz

Bu çalışma tarihsel süreç içerisinde değişim ve dönüşüme konu olan kentlerin günümüzde karşı karşıya olduğu kentsel dönüşüm olgusunun toplumsal etkilerinin sosyokültürel değişim, yer değiştirme ve gençleşme bağlamında yaşlılar üzerindeki etkisini konu edinmektedir. Kentsel dönüşüm tarih içerisinde farklı tarzlarda uygulamaları içeren kenti dönüştürürken toplumsal düzeyde de çeşitli değişimler meydana getiren sosyal bir olgudur. Bu bağlamda kentsel dönüşüm sonrasında meydana gelen toplumsal değişim birçok disiplin gibi sosyolojinin de konusu olmuştur. Bu çalışmada kullanılan veri seti TÜBİTAK ARDEB 1001 programı kapsamına desteklenen “Kentsel Dönüşüm ve Metropolde Yaşlanmak: İstanbul Örneği” araştırmasına aittir. Çalışmada İstanbul’da ikamet eden 65 yaş üstü bireylerin kentsel dönüşümün meydana getireceği değişime dair algıları mahallelerin özelliklerine göre karşılaştırmalı analizler aracılığıyla ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Araştırma bulgularına göre kentsel dönüşüm sonrasında meydana gelebilecek olan yer değiştirme, gençleşme ve sosyokültürel değişim henüz kentsel dönüşüm yaşanmadan yaşlı bireylerin zihninde oluşmaya başlamaktadır. Özellikle yaşlı nüfus oranı düşük, Mahalle sosyoekonomik düzeyi düşük, imar sorunu olan, göçle kurulmuş ve dönüşüm baskısı altında olan mahallelerde yaşlı bireylerin yer değiştirme eğilimlerinin daha yüksek olduğu ve gençlerin daha görünür olacağına dair bir kanaate sahip oldukları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel dönüşüm • Yaşlı • Mahalle • Yerinden edilme • Gençleşme

Elderly People’s Perceptions of Change after Urban Regeneration: A Comparison of Istanbul Neighborhoods

Abstract

This study investigates the social effects of urban regeneration, exploring how cities that have undergone historical changes and transformations are dealing with this phenomenon today. It attempts to reveal the effects of urban regeneration on the elderly concerning gentrification, displacement, and youthification by making comparisons at the neighborhood level. Urban renewal is a social phenomenon that transforms cities, involving different types of practices throughout history and bringing about different societal changes. In this context, the post-urban renewal social changes have gained attention from not only sociology but also several other disciplines. The data set used in this study belongs to the research project “Urban Transformation and Aging in the Metropolis: The Case of Istanbul,” which was funded by the TUBITAK ARDEB 1001 program. In this study, the perceptions of people, aged ≥65 and living in Istanbul, concerning the urban transformation were compared according to the neighborhood characteristics. The study reflects that displacement, youthification, and sociocultural changes occurring after urban renewal begin to shape the minds of the elderly before their urban renewal experience. Notably, in socioeconomically weak neighborhoods with a low elderly population, land use problems, and under the pressure of urban renewal, elderly people have a higher tendency to relocate, anticipating an increased presence of a younger demographic.

Keywords: Urban renewal • Elderly • Neighborhoods • Displacement • Youthification

¹ Sorumlu yazar: Furkan Başarslan, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Konya Türkiye. E-posta: basarslan.furkan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5170-8119

Aıtıf: Başarslan, F. (2024). Yaşlıların kentsel dönüşüm sonrasına yönelik değişim algıları: İstanbul mahalleleri üzerine bir karşılaştırma. *Senectus*, 2(1), 45-68. <https://doi.org/10.26650/senectus.2024.2.1.0019>

Extended Abstract

Cities are places of sociality that have been subject to change and transformation throughout history. As economic and social epicenters, cities directly affect and are affected by the flow of life. Robert Ezra Park, one of the thinkers of the Chicago School, describes the influence of cities on the residents: “Over time, each region and neighborhood of a city takes on some of the character and traits of its inhabitants. Each separate part of the city is inevitably adorned with sensitivities specific to the population it contains” (Park, 2015, p. 42). Through urban development and transformation studies, the social sciences in general, and the discipline of sociology in particular, have sought to examine how people and societies are affected by this transformation. In this context, the restructuring of European cities after the Second World War and the subsequent renewal of the worn urban fabric led to the development of the concept of urban regeneration in the literature. The urban transformation has led to the “commodification” of the urban space through its reproduction, and “space has lost its use value and has become an exchange value” (Şentürk, 2019, p. 379). Gentrification developed based on urban transformation and social change studies, which we define as two phenomena that influence each other. This concept was developed by Ruth Glass in 1963 to explain the societal response to the transformation in the city. In this study, we examine several studies on the results of the gentrification process. Peter Marcuse’s studies in New York City outline four factors: direct resident displacement, direct chain displacement, exclusionary displacement, and displacement pressure to accurately determine the extent of displacement. He states that the determination of these four factors can be calculated through demographic data, mobility data, and housing unit data (Marcuse, 2015, p. 213). Another study lists the characteristics of new residents coming to gentrifying neighborhoods as young, white-collar professionals, possessing middle- or upper-income brackets, and single individuals or two-person nuclear families (Legates & Hartman, 2015, pp. 240–245). Among the contemporary forms of gentrification, studentification (Smith, 2005) and youthification (Moos, 2016, p. 1055), which bring about age-based segregation, have explanatory power as a result of diverse geographical experiences.

Notably, Markus Moos’ 2016 article “From gentrification to youthification? The increasing importance of young age in delineating high-density living” conceptualizes a different form of gentrification. In developing this concept, Moos and colleagues noted that studies investigating inner-city residential neighborhoods have mostly focused on social class, ethnicity, race, and gender-based characteristics while disregarding age-based segregation in the discourse (Moos et al., 2019).

Within these conceptual and theoretical frameworks, the primary objective of this article is to show how older people’s views on urban transformation differ at the neighborhood level and according to neighborhood characteristics. This study draws

datasets derived from two separate studies that were conducted previously, making it a secondary analysis; such studies typically involve utilizing one or more data sources to answer a different research question that is defined independently from the research problem of the main research. Secondary analysis studies offer several advantages concerning resource conservation and allow various tests to be conducted on a large dataset with high collection costs. However, the researcher conducting the secondary analysis study should be familiar with the data set and should be able to anticipate the potential of the data set to answer the research question of the secondary analysis study (Kiecolt & Nathan, 1985, pp. 11–13). In “Urban Transformation and Metropolitan Aging: The Case of Istanbul,” a secondary analysis study, data was drawn from 1,384 participants from 44 neighborhoods, each with more than 20 participants. In addition, the “Change After Urban Transformation Scale” was developed based on the Urban Transformation Attitude Scale utilized in the original research project. The fact that the factor loadings of this new 11-item structure are greater than .500 for each item and that Cronbach’s alpha value is greater than .70 underscores the reliability and consistency of the scale (Cortina, 1993, p. 103).

The variables used in the analyses conducted within the framework of this study, which was designed to compare the perceptions of the elderly toward urban transformation across neighborhoods in Istanbul, are as follows:

A) Neighborhood characteristics compiled from the My Neighborhood Istanbul project report and TURKSTAT: Youth population ratio, elderly population ratio, Socio-Economic Development Index (SEGE) status, SEGE score, household size, population density, average years of education, and neighborhood access index scores

B) Participants’ opinions from the “Urban Transformation and Aging in the Metropolis: The Case of Istanbul” data set: Sociocultural change subdimension, rejuvenation subdimension, displacement subdimension

The results of the research reveal that the elderly in different neighborhoods of Istanbul possess differing perceptions regarding sociocultural change, displacement, and rejuvenation. Some neighborhoods displayed more potential in terms of displacement and rejuvenation. In this context, it is evident that displacement, rejuvenation, and sociocultural change, which may occur in the aftermath of urban transformation, begin to form in the minds of the elderly before experiencing urban transformation.

The correlation analysis conducted to examine the relationship between neighborhood characteristics and perceptions of sociocultural change shows a significant relationship between household size and perceptions of sociocultural change ($p < .05$). In addition, a relationship between the average educational level of the neighborhood and

perceptions of sociocultural change is determined ($p < .01$). The direction of the relationship is negative, with a moderate relationship. Evidently, as the average educational level of the residents of the neighborhood increases, their expectations of sociocultural change decrease. It can be assumed that the elderly living in highly educated neighborhoods will be able to adapt more easily to the forthcoming cultural change. However, this process of adaptation does not eliminate the possibility of the elderly experiencing feelings of isolation or alienation from the city.

Looking at the perception of rejuvenation after urban transformation in relation to the demographic characteristics of the neighborhoods, we find that the elderly population rate of the neighborhoods and the perception of rejuvenation are negatively correlated at a moderate level of $p < .05$. This correlation pattern suggests that as the elderly population rates of the neighborhoods increase, the perception of rejuvenation of the elderly decreases. On the contrary, no discernable relationship was found with the young population rates of the neighborhoods ($p > .05$).

A study of the relationship between neighborhood characteristics and the perception of displacement shows a significant and moderate relationship ($p < .001$) between the average duration of education and displacement scores across the 44 neighborhoods that constitute the sample. This relationship indicates that the perceived displacement of the elderly is lower in neighborhoods where the average years of education increase. Another variable with a significant relationship is the average household size of the neighborhoods ($p < .01$).

In neighborhoods that are particularly characterized by a low proportion of the elderly population, low socioeconomic status, and zoning problems, created by migration and under the pressure of transformation, it is observed that elderly people have a higher tendency to relocate and believe that younger demographic will have more visibility. Examples of these neighborhoods include Güleusu in Maltepe District, Kazım Karabekir and İnkılap in Ümraniye District, and Yeni Sahra, Fikirtepe, and Dumlupınar in Kadıköy District. Conversely, among the 44 neighborhoods included in the analysis, Suadiye, Caddebostan, Sahrayıcedit, and Fenerbahçe, located on Bağdat Street in Kadıköy District and Dikilitaş in Beşiktaş District, show the lowest values of displacement and rejuvenation.

The ongoing demographic change toward an increasing elderly population indicates that the relationship between the elderly and the city will be more on the agenda in the future. In this context, preparations should be made in advance to make housing, the residential environment, and cities age-friendly, accessible, and usable for everyone. Urban transformation practices offer an opportunity for facilitating such preparatory ventures.

Yaşlıların Kentsel Dönüşüm Sonrasına Yönelik Değişim Algıları: İstanbul Mahalleleri Üzerine Bir Karşılaştırma

Tarihsel süreç içerisinde kent, zamanın getirdiği çeşitli değişimleri bünyesine katarak bugün üzerinde çeşitli bağlamlarda araştırmalar yürütmemize imkân tanıyan bir fenomen olarak karşımızda durmaktadır. Kentlerin içerisinde geçtiği değişimi anlamak ve açıklamak üzere çeşitli disiplinler içerisinde yeni kavramlar ve teoriler ortaya konmuştur. Genelde sosyal bilimler ve özelde sosyolojinin kentlere olan ilgisi ise kentin üzerinde akıp giden hayata bir *mahal* olmasından ileri gelmektedir. Nitekim sosyoloji literatürü içerisinde modern kent, insanların ekonomik ve toplumsal organizasyonunun temel yapı taşı olarak konumlandırılmakta ve tarımsal üretim yerine sanayi ve ticaretin merkezde olduğu yerleşim yeri olarak tanımlanmaktadır (Weber, 2012, s. 88).

Ekonomik ve toplumsal organizasyonun merkezinde yer alan kent, üzerinde akıp giden hayata doğrudan etki etmekte ve hatta etkilenmektedir. Kentlerin üzerinde yaşayan insanlardan etkilenişini Chicago Okulu düşünürlerinden Robert Ezra Park, “Zaman içinde şehrin her bölgesi ve mahallesi, içinde yaşayanların karakterinden ve özelliklerinden bir şeyler alır. Şehrin her bir ayrı parçası kaçınılmaz olarak, içerdiği nüfusa özgü hassasiyetlerle bezenir.” cümlesiyle anlatır (Park, 2015, s. 42). Park’ın yaklaşımı çerçevesinde bakıldığında toplumsal değişim ve dönüşüm ile kentin değişim ve dönüşümünü birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen iki olgu olarak ele alınmalıdır.

Bu iki olgudan ilki olan kentin dönüşümünü anlamak üzere özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında yıpranan kentsel dokunun yeniden kurulması ile literatüre girmiş olan kentsel dönüşüm kavramı incelenmelidir. Kentsel dönüşüm, kentsel alanın yeniden üretimi aracılığıyla “metalaştırılmasına” ve “mekânın kullanım değerini yitirerek değişim değerine sahip olmasına neden olmuştur” (Şentürk, 2019, s. 379). Kentsel dönüşüm kavramının sahip olduğu anlam, zaman içerisinde farklı özelliklere sahip olsa da 1980 sonrası dönemde yaşanan küreselleşme ve sanayi kentinin tasfiyesi, kavramın günümüzdeki yansımalarının anlaşılmasında önemli bir yerde durmaktadır. Bu dönem itibariyle kentsel dönüşüm kavramı bir devlet politikası olarak daha örgütlü ve sistematik bir şekilde, kentleri hizmet sektörünün hâkim olduğu bir yapıya dönüştürmede ve “arazi geliştirmede” (redevelopment) bir araç olarak kullanılmıştır (Duman & Coşkun, 2015, s. 27). 1990 ve sonrasında ise daha bütüncül bir yaklaşımla “kentsel yeniden yapılanma” (regeneration) yoluyla bir kentsel dönüşüm yaşanmaya başlanmıştır (Şahin, 2015, s. 58–59). Günümüzde yaşanan kentsel dönüşüm süreçlerini bu tarihsel arka planıyla birlikte incelemek toplumsal düzeydeki yansımalarının anlaşılmasında önemli bir yerde durmaktadır.

Birbirinden etkilenen ve birbirini etkileyen iki olgu olarak tanımladığımız kentsel dönüşüm ve toplumsal değişimin birlikte incelenmesinden hareketle geliştirilen kavramlardan biri olan soylulaştırma (gentrification), kentte yaşanan dönüşümün toplumsal düzeydeki karşılığını açıklamak üzere Ruth Glass tarafından 1963 yılında geliştirilmiştir. Glass kavramı ortaya koyarken Londra’da hayata geçirilen yeniden canlandırma çalışmalarının kent merkezini nasıl değiştirdiğinin üzerinde durmuş ve işçi sınıfının kent merkezinden banliyölere taşınmasına dikkat çekmiştir. Soylulaştırma kavramıyla Glass, kent merkezinde hâkim olan hizmet sektörünü ve etrafında kümeleşmeye başlayan orta sınıf yerleşimlerini açıklamak istemiştir (Glass, 2010, s. 20). Soylulaştırma kavramının tarihsel gelişimini ve dönüşümünü açıklamaya çalışan Smith ve Hackworth üç dalga olarak dönemleştirdikleri soylulaştırmayı 1950-1973 yılları arasında daha lokal ve dağınık olarak tanımlarken, 1980’lerde küçük kentlere sıçramış ve ekonomik süreçlerle daha fazla iç içe geçmiş bir soylulaştırma olarak dönemleştirebilirler. 1993 yılından başlayarak ve günümüzü de kapsayan üçüncü ve son dalga soylulaştırma ise devlet eliyle veya kamu eksenli olarak yaygınlaşmaya başlamış bir soylulaştırma anlamına gelmektedir (Hackworth & Smith, 2002). Soylulaştırmanın geleneksel ve çağdaş formları arasındaki farklılığı ortaya koymak üzere Williams ve Smith, çağdaş soylulaştırmanın temel dinamiğinin “mekânsal ayrışma” olduğunu belirtmişlerdir (Williams & Smith, 2015, s. 274). Burada ifade edilen mekânsal ayrışma hem gündelik hayat pratikleri düzeyinde hem de kentsel mekânın kullanımıyla ilgili bir ayrışmadır.

Soylulaştırma sürecinin sonuçlarıyla ilgili çalışmalara bakıldığında New York City’de yürüttüğü çalışmalar sonucunda Peter Marcuse, yer değiştirmenin tam olarak tespiti için “doğrudan oturanın yer değiştirmesi”, “doğrudan zincir yer değiştirme”, “dışlayıcı yer değiştirme” ve “yer değiştirme baskısı” olarak adlandırdığı dört faktörden bahseder. Bu dört faktörün tespitinin ise demografik veriler, hareketlilik verisi ve konut birimi verileri üzerinden hesaplanabileceğini ifade eder (Marcuse, 2015, s. 213). Başka bir çalışmada ise soylulaşan bölgeye gelen yeni sakinlerin özellikleri genç, beyaz yakalı profesyonel meslek sahibi, orta veya üst gelirli, tek kişilik veya çift kişilik çekirdek aile formuna sahip bireyler olarak sıralanmıştır (Legates & Hartman, 2015, s. 240–245). Ayrıca yerinden edilme, artan vergiler, artan gelir çeşitliliği, yoksulluğun azaltılması ve artan mülkiyet değerleri de soylulaştırmanın çeşitli yansımaları arasındadır (Kennedy & Leonard, 2001). Esas itibarıyla yeni gelen sakinlerin özellikleri ve yaşanan dönüşümün etkileri soylulaştırmanın nasıl bir formda gerçekleştiğiyle yakından ilişkilidir. Literatürde soylulaştırma biçimleri incelenirken yeni kavramlar gelişmiş ve bu kavramlar kentsel dönüşümün toplumsal düzeydeki yansımalarını anlamada önemli rol oynamıştır. “Kırsal soylulaşma” (rural gentrification) (Philips, 1993), “yeniden inşa ile soylulaşma” (new built gentrification) (Davidson & Lees, 2005), “süper soylulaşma” (super gentrification) (David, 1986), turizm soylulaşması (tourism-gentrification) (Gotham, 2005), “ticari soylulaşma” (commercial

gentrification), “öğrencileşme” (studentification) (Smith, 2005) ve “gençleşme” (youthification) (Moos, 2016, s. 1055) kavramları soylulaştırmanın farklı biçimlerini açıklamak üzere farklı coğrafyalardaki deneyimlerden hareketle açıklama gücüne sahip kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kavramsal ve kuramsal çerçeve içerisinde “öğrencileşme” ve “gençleşme” kentsel dönüşüm sonrası yaşanan soylulaştırmanın yaş temelli bir ayrışmayı da beraberinde getirdiğini açıklamaya çalışan bir yaklaşıma sahiptir. Öğrencileşme özellikle üniversite etrafında hızlı bir şekilde artan genç nüfus ve yeni gelişen yerleşim yerlerini ifade etmektedir. Geleneksel olmayan bu yerleşim yerlerini tanımlarken Smith yaşanan dönüşümü Ekonomik, Sosyal, Kültürel ve Fiziksel olmak üzere dört boyutta inceler. Ekonomik perspektiften bakıldığında genç nüfusun arttığı bu bölgelerde konut stokunun yeniden yapılanmasıyla kiralık evlerin sayısında bir artış yaşanır ve konutların fiyatlaması yeniden gerçekleşir. Sosyal boyut ise eski sakinlerin yerinden edilmesi ve tek kişilik genç ve orta sınıf özelliklerine sahip bir öğrenci grubunun bölgeye gelmesi ile gerçekleşen bir dizi dönüşümü imler. Kültürel boyuttan bakıldığında gençler için yeniden örgütlenmiş hizmetler tüketim merkezli bir yaşam biçiminin yerleşime hâkim olmasıyla dönüşüme uğrar. Fiziksel anlamda yaşanan dönüşüm ise daha küçük ölçülerde çok kullanıcı yapıya uygun konutların artması yönünden etkilenir (Smith, 2005). Türkiye ölçeğinde öğrencileşme üzerine yapılan çalışmalarda çoğunlukla Anadolu kentlerinde 1980 sonrasında yaygınlaşan üniversiteler ve üniversite çevresinde öğrencileşen mahalleler incelenmiştir. Isparta (Yılmaz, 2011) ve Konya (Tuncer & İslam, 2017) şehirleri üzerine yürütülen araştırmalarda en çok dikkat çeken bulgular, mahallelerde eski sakinler ile yeni gelenler arasında yaşanan gerilimdir. Her grup kendiyle benzer bir profil ile mahallesini paylaşmak istemekte ve dolayısıyla yaşam tarzına dayalı gerilimler yaşanmaktadır. Tuncer ve İslam’ın kavramsallaştırmasıyla sakinler ve öğrenciler birbirleriyle nadiren kesişen “paralel hayatlar” yaşamaktadırlar (Tuncer & İslam, 2017).

Soylulaştırmanın çağdaş formlarından biri olarak öğrencileşme ile yakın ilişkide olan bir başka kavram da Markus Moos’un 2016 yılında “From gentrification to youthification? The increasing importance of young age in delineating high-density living” isimli makalesinde geliştirdiği ve soylulaştırmanın farklı bir formu olarak kavramsallaştırdığı “gençleşme” (youthification) kavramıdır. Moos ve arkadaşları kavramı geliştirirken kent içi yerleşim bölgelerini araştıran çalışmaların çoğunlukla sosyal sınıf, etnik köken, ırk ve cinsiyet temelli özelliklere odaklandığını, yaş temelli ayrışmanın ise literatürde kendine pek yer bulamadığından bahsetmektedirler (Moos ve ark., 2019). Bu kapsamda Moos, Kanada’nın Vancouver, Toronto ve Montreal üzerine yürüttüğü araştırmada gençleşmiş bölgelerin; genç nüfus (24-35) oranı yüksek, yaşam pahalılığı yüksek, gelir spektrumu geniş ve çeşitli, tek yatak odalı apartman dairesi sayısı yüksek bölgeler olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca bu bölgelerde

yürünebilirlik, ulaşım, kültürel çeşitlilik, parklar, doğal imkanlar, gece hayatı, yalnız yaşamak gibi karakteristik özelliklerinden bahsetmektedir (Moos, 2016, s. 2910). Moos'un hipotezi en temelde kentsel alanda genç yetişkinlerin payının giderek artacağı ve özellikle yüksek yoğunluklu bölgelerde genç yetişkinlerin varlığının ve görünürlüğünün artacağıdır. Dolayısıyla kentsel mekânda kentsel dönüşüm ve soylulaşmanın bir sonucu olarak yaş temelli bir ayrışma gerçekleşmektedir. Genç yetişkinler özellikle kent merkezlerinde küçük hane halkı büyüklüğü ve profesyonel meslekler dolayısıyla kent merkezine yakın yüksek yoğunluklu yaşam merkezlerinde geleneksel konut anlayışının aksine küçük konutlarda yerleşmeye devam edecektir.

Kentsel mekânda yaşanan yaş temelli bu ayrışma zaman içerisinde yaşlı sakinlerin kent merkezlerinden uzaklaşması ve kentsel dönüşüm sonucunda yer değiştirmelerini beraberinde getirecektir. Bu bağlamda kentsel dönüşümün yaşlılara olan etkisinin en başında sosyokültürel değişimden kaynaklı bir yer değiştirme baskısı olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Nitekim Handler (2015) günümüz kentlerinin iş gücü piyasasına entegre genç nüfus dikkate alınarak tasarlandığını ve yaşlıların kent içerisinde marjinal konumda kaldığını ifade etmektedir (Handler, 2014, s. 12). Kentsel dönüşümün beklenmedik bir çıktısı olarak karşımıza çıkan bu olgu, Dünya Sağlık Örgütü'nün 2007 yılında "yaş dostu kentler" prensiplerini açıklamasını beraberinde getirmiştir (Buffel & Phillipson, 2016).

Bu teorik zeminden hareketle son yirmi yıl içerisinde İstanbul'da yaşanan kentsel dönüşüm süreci kent demografyasında çeşitli değişiklikler meydana getirmiş ve yaşlı bireyler bu değişimden etkilenmişlerdir. Bu çalışmanın konusu da yaşanan bu demografik dönüşümde yaşlı bireylerin kentsel dönüşüme dair nasıl bir bakış geliştirdiklerini anlamaktır. Özellikle mahalle düzeyinde, mahallelerin sahip oldukları özellikler dikkate alınarak yapılan karşılaştırmalar yaşlı bireylerin kentsel dönüşüme dair görüşlerini daha iyi analiz etmemize imkân tanıyacaktır. Bu anlamda araştırmada yaşlı bireylerin kentsel dönüşüme dair görüşleri ve mahallelerin özellikleri bir arada analize dahil edilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Problemi ve Veri Setlerinin Özellikleri

Bu makalenin ana problemi yaşlı bireylerin kentsel dönüşüm sonrasında meydana gelecek olan değişikliklere dair görüşlerinin mahalle düzeyinde ve mahallelerin özelliklerine göre nasıl farklılaştığını ortaya koymaktır. Bu çalışmada İstanbul'da kentsel dönüşüm yaşamış ve yaşamaya devam eden mahallelere odaklanılmıştır. Bu sebeple bu çalışmada yaşlı katılımcıların görüşlerinin alındığı bir araştırmadan edilen verilere ve İstanbul mahallelerinin özelliklerini içeren ayrı bir veri setine başvurulmuştur.

Ayrıca mahalle düzeyinde demografik yapıyı anlamak üzere TÜİK'ten yaş grupları ayırımında nüfus verisi de analizlere dahil edilmiştir.

Bu çalışmada daha önce yürütülmüş olan iki ayrı araştırmanın veri seti kullanılmıştır. Bu sebeple çalışma bir ikincil analiz niteliği arz etmektedir. İkincil analiz çalışmaları genellikle ana araştırmanın araştırma probleminden bağımsız olarak tanımlanan bir başka araştırma sorusunun cevabına ulaşmak amacıyla bir veya biden fazla veri kaynağı kullanılarak yürütülen araştırmalardır. İkincil analiz çalışmaları kaynak tasarrufu bakımından çeşitli avantajlara sahiptir. Ayrıca ikincil analizler toplanma maliyeti yüksek olan büyük ölçekteki bir veri seti üzerinde çeşitli sınamalar yapmayı mümkün kılar. Bununla birlikte ikincil analiz çalışmasını yürüten araştırmacının veri setine aşina olması ve veri setinin ikincil analiz çalışmasının araştırma problemine cevap verebilme potansiyelini kestirebilmesi gerekmektedir (Kiecolt & Nathan, 1985, s. 11–13).

Bu çalışmada kullanılan veri setlerinden ilki 65 yaş üstü katılımcı görüşlerinin alındığı, 2018-2019 yılları arasında TÜBİTAK ARDEB 1001 programı kapsamında desteklenen ve İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Araştırma Merkezi tarafından Prof. Dr. İsmail Coşkun yürütücülüğünde gerçekleştirilen “Kentsel Dönüşüm ve Metropolde Yaşlanmak: İstanbul Örneği” isimli araştırma projesinin veri setidir. Bu araştırma kapsamında İstanbul’da ikamet eden 65 yaş üstü 1818 katılımcıya yüz yüze anket uygulanmıştır. Araştırma projesi kapsamında “Kentsel Dönüşüm Tutum Ölçeği”, “Mekânsal Aidiyet Ölçeği”, “Sosyal Ağ Ölçeği” ve “Kentsel Dönüşüm Algı Ölçeği” geliştirilmiştir (Coşkun, Şentük, Duman Bay, Güler, & Otrar, 2019). Bizim de bursiyer olarak görev aldığımız araştırma kapsamında veri toplama ve analiz süreçlerinde yer almış olmamız bu ikincil analiz çalışması için büyük bir avantaj sağlamıştır. Bununla birlikte birincil araştırmanın veri setinde yer alan 1818 katılımcının tümü bu çalışmanın analizlerine dahil edilmemiştir. Bu çalışmanın konusu mahalle düzeyinde analizleri gerektirdiğinden “Kentsel Dönüşüm ve Metropolde Yaşlanmak: İstanbul Örneği” araştırmasında örnekleme dahil olan ve katılımcı sayısı 20’nin üzerinde olan (n>20) mahalleler bu çalışmada analizlere dahil edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında analize dahil edilen ikinci veri seti ise mahalle özelliklerinin alındığı, İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen ve Prof. Dr. Murat Şeker tarafından yürütülen “Mahallem İstanbul” araştırmasıdır. Mahallem İstanbul Araştırması İstanbul’un 959 mahallesini mercek altına alan birçok kamu kurum ve kuruluşundan veri sağlanarak geliştirilen endeksler üzerinden mahalleri A+ ve E arasında 8 kategoride gruplayan kapsamlı bir araştırmadır. Araştırma kapsamında 959 mahallenin her birine dair Mahalle Sosyoekonomik Statü grubu, Mahalle Sosyoekonomik Statü Puanı, Mahalle Yaşam Endeksi, Mahalle Kültürel Aktivitelere Erişim Endeksi, Mahalle Eğitime Erişim Endeksi ve Mahalle Ulaşım Erişim Endeksi belirlenmiştir. Endeks

puanları 1 ile 5 arasındadır (Şeker, 2017). Mahallem İstanbul verilerine web sitesi üzerinden paylaşılan rapor aracılığıyla ulaşılmıştır.

Kullanılan Verinin Kapsamı ve Ölçek Yapısı

“Mahallem İstanbul” verisi 2016 yılında “Kentsel Dönüşüm ve Metropolde Yaşlanmak: İstanbul Örneği” araştırmasının verisi ise 2018 yılında toplanmıştır. İki veri seti arasındaki yıl farkı kentsel değişimin etkileri dikkate alındığında ihmal edilebilecek düzeydir. Çünkü kentin dönüşümü sonrasında yaşanan etki yıllar içerisinde gözlemlenebilmektedir.

İkincil analiz çalışmalarında araştırma problemine uygun olarak, birincil analiz neticesinde elde edilen ölçek yapısı yeniden faktör analizine tabi tutularak ve güvenilirliği denetlenerek yeniden ölçek geliştirilebilir (Widaman ve ark., 2011, s. 57). Bu çalışma kapsamında “Kentsel Dönüşüm ve Metropolde Yaşlanmak: İstanbul Örneği” araştırmasının veri setinde yer alan “Kentsel Dönüşüm Tutum Ölçeği”nden hareketle “Kentsel Dönüşüm Sonrası Değişim Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçek maddelerine faktör analizi uygulanmadan önce örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını sınamak üzere Kaiser- Meyer- Olkin değeri hesaplanmıştır. KMO değeri 1’e yaklaştıkça örneklem büyüklüğünün faktör analizi için o denli yeterli olduğu anlaşılmaktadır (Kaiser, 1974, s. 35). KMO ölçümü sonucunda elde edilen ,817 değeri örneklemin faktör analizine uygun olduğu görülmektedir.

Tablo 1

Kentsel Dönüşüm Sonrası Değişim Ölçeği Kaiser Meyer- Olkin Testi

KMO and Bartlett’s Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,817
Bartlett’s Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3022,526
	df	55
	Sig.	0,000

Bununla birlikte birincil analiz sonucunda elde edilen 25 madde ve 7 alt boyutlu “Kentsel Dönüşüm Tutum Ölçeği”nden hareketle geliştirilen Kentsel Dönüşüm Sonrası Değişim Ölçeği’nin yapısına baktığımızda ise üç alt boyutta toplanan 11 maddelik bir yapı ortaya çıkmıştır.

Tablo 2

Kentsel Dönüşüm Sonrası Değişim Ölçeği Faktör Analizi

Alt Boyut	Ölçek İfadeleri	Ortalama	S.S.	Faktör Yükleri
Sosyokültürel Değişim Alt Boyutu	Kentsel dönüşüm sonrasındaki yaşam tarzına alışmak zordur	2,14	,915	,688
	Kentsel dönüşümle birlikte yeni gelen sakinler beni rahatsız eder	1,89	,800	,665
	Kentsel dönüşüm beni kaygılandırır	2,17	,933	,668
	Yeni gelenlerle birlikte mahallenin güvenliği azalır	1,88	,876	,671
	Kentsel dönüşüm anılarımı/hatıralarımı yok eder	2,26	,922	,646
	Kentsel dönüşümün yaşlılara bir faydası yoktur	2,11	,910	,581
Yer Değiştirme Alt Boyutu	Kentsel dönüşüm sonrasında memleketime dönerim	1,30	,650	,825
	Kentsel dönüşümle birlikte mahallemden ayrılırım	1,46	,755	,791
Gençleşme Alt Boyutu	Kentsel dönüşümle birlikte mahalle nüfusu gençleşir	2,38	,773	,808
	Kentsel dönüşüm sadece gençler için faydalıdır	1,75	,872	,720

Oluşan 11 maddelik bu yeni yapının faktör yüklerinin her maddede ,500'den büyük ve Cronbach's Alpha değerinin ,70'ten büyük olması ölçeğin güvenilir ve tutarlı bir yapıda olduğunu göstermektedir (Cortina, 1993, s. 103).

Tablo 3

Ölçek Cronbach Alpha Değeri

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N
,725	,715	11

Faktör analizi sonrası yeni oluşan 3 faktörlü yapıdaki her bir faktörün eigen değerlerine bakıldığında ise üç faktörün de eigen değerinin 1'den büyük olduğu görülmektedir. Eigen değeri faktörlerin temsil düzeyine dair bir çıkarım yapmamızı sağlayan değerdir. Kaiser (1960), bir faktörün yapı içerisinde bulunması için eigen değerinin 1'den büyük olması gerektiğini ve bu şekilde kurulan yapının varyansının büyüyeceğini ifade etmektedir (Field, 2009, s. 640).

Tablo 4

Ölçek Faktör Yapısı ve Eigen Değerleri

Total Variance Explained							
Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total
1	3,131	28,465	28,465	3,131	28,465	28,465	3,065
2	1,244	11,309	39,773	1,244	11,309	39,773	1,505
3	1,184	10,761	50,535	1,184	10,761	50,535	1,300

İstanbul mahalleleri düzeyinde yaşlıların kentsel dönüşüme yönelik değişim algılarını karşılaştırmak üzere tasarlanmış olan bu çalışma kapsamında yapılan analizlerde kullanılmış olan değişkenler şu şekildedir;

A- Mahallelerin özellikleri: Genç nüfus oranı, yaşlı nüfus oranı, Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Statüsü (SEGE), SEGE puanı, hane halkı büyüklüğü, nüfus yoğunluğu, ortalama eğitim süresi ve mahalle erişim endeksi puanları.

B- Katılımcı Görüşleri: Sosyokültürel Değişim Alt Boyutu, Gençleşme Alt Boyutu, Yerinden Edilme Alt Boyutu.

Örnekleme

Bu ikincil analiz çalışması kapsamında “Kentsel Dönüşüm ve Metropolde Yaşlanmak: İstanbul Örneği” araştırmasında örnekleme dahil edilen ve katılımcı sayısı 20’nin üzerinde olan 44 mahalleden 1384 katılımcının verileri kullanılmıştır. Bu çalışmada verisi kullanılan ve TÜBİTAK ARDEB 1001 kapsamında desteklenmiş olan, “Kentsel Dönüşüm ve Metropolde Yaşlanmak: İstanbul Örneği” isimli araştırma için çalışma öncesinde tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam ve etik kurul izni İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan alınmıştır (26.12.2016; Karar No: :2016/164).

Tablo 5

Örnekleme Dağılımı

İlçe/Mahalle	Katılımcı Sayısı	İlçe/Mahalle	Katılımcı Sayısı	İlçe/Mahalle	Katılımcı Sayısı	İlçe/Mahalle	Katılımcı Sayısı	İlçe/Mahalle	Katılımcı Sayısı
Ataşehir		Beşiktaş		Caddebostan	25	Kartaltepe	28	İnkılap	31
Barbaros	22	Dikilitaş	26	Sahrayıcedit	23	Maltepe		Hekimbaşı	32
Yeni Sahra	21	Gayrettepe	25	Suadiye	24	Başibüyük	40	Üsküdar	

Esatpaşa	21	Abbaasağa	25	Fenerbahçe	23	Zümrütevler	39	Kirazlıtepe	24
Bağcılar		Fatih		Caferağa	23	Gülsuyu	21	Mehmet Akif E.	23
Merkez	22	Karagümrük	59	Kartal		Gülensu	21	Mimar Sinan	23
Hürriyet	21	Balat	58	Kordonboyu	33	Sarıyer		Zeytinburnu	
Bakırköy		Güngören		Orhantepe	32	Çamlıtepe	38	Sümer	33
Zuhuratbaba	41	Tozkoparan	59	Yunus	33	Armutlu	39		
Yeşilköy	44	Kadıköy		Küçükçekmece		Sultangazi			
Bayrampaşa		Fikirtepe	39	Fatih	29	Cumhuriyet	54		
Vatan	27	Merdivenköy	39	Kanarya	30	Ümraniye			
İsmetpaşa	27	Dumlupınar	37	Atatürk	29	Kazım Karabekir	31		

İşlem

Araştırma kapsamında farklı mahallelerden araştırmaya katılmış olan 65 yaş üstü katılımcılar arasında karşılaştırmalar yapmak amacıyla bağımsız değişken alt gruplarının 3 ve 3'ten fazla olduğu durumlarda tek yönlü varyans analizi (ANOVA), iki alt grubun olması durumunda ise t test fark analizi uygulanmıştır. Bu iki analiz türü bir metrik değişken bakımından gruplar arasında oluşan farkın anlamlı olup olmadığını göstermek üzere uygulanır. Bu çalışmada kullanılan bağımlı değişken 3'lü Likert tipi üzerinden edilen metrik Sosyokültürel Değişim, Gençleşme ve Yerinden Edilme alt boyutlarıdır. Bununla beraber iki metrik değişkenin birbiriyle ilişkisini ortaya koymak üzere de korelasyon analizi uygulanmıştır.

Bulgular

Sosyokültürel Değişim Alt Boyutu

Ölçeğin Sosyokültürel Değişim alt boyutunda önermeler katılımcılara üçlü Likert tipinde “katılıyorum (3)” “ne katılıyorum ne katılmıyorum (2)” ve “katılmıyorum (1)” şeklinde sorulmuştur. Araştırma kapsamında incelemeye tabi tutulan 44 mahallede ikamet eden 65 yaş üstü katılımcıların kentsel dönüşüm sonrası sosyokültürel değişim algılarının belirlenmesi için 7 ayrı maddeden oluşan alt boyuta verdikleri cevaplar incelendiğinde Maltepe ilçesi Gülensu Mahallesi (2,45), Sarıyer İlçesi Derbent Mahallesi (2,32), Ateşehir İlçesi Esatpaşa Mahallesi (2,31), Kadıköy ilçesi Dumlupınar Mahallesi (2,29) ve Kartal İlçesi Yunus Mahallesi (2,27) en yüksek skora sahip mahalleler olarak dikkat çekmektedir.

Bu alt boyut için en düşük ortalamaya sahip mahalleler ise Bakırköy İlçesi Zuhuratbaba Mahallesi (1,76), Kadıköy İlçesi Suadiye Mahallesi (1,77) ve Bağcılar İlçesi Merkez Mahallesi (1,78) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu mahallelerin ise ortak özellikler barındıran üst sosyoekonomik gruptaki mahalleler olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 6

Kentsel Dönüşüm Sonrası Sosyokültürel Değişim Alt Boyutu ve Mahallelerin Özellikleri ile Korelasyon Analizi

Değişkenler	N	r	p
Nüfus Yoğunluğu	44	,023	,882
Ortalama Eğitim Süresi	44	-,519	,000
Ortalama Hane halkı Büyüklüğü	44	,310	,041
Mahalle SEGE Puanı	44	-,520	,000
Mahalle Yaşam Endeksi Puanı	44	-,298	,049
Mahalle Eğitime Erişim Endeksi Puanı	44	,061	,694
Mahalle Kültürel Faaliyetlere Erişim Endeksi Puanı	44	-,280	,065
Mahalle Ulaşım Erişim Endeksi Puanı	44	-,257	,092
Mahalle Genç Nüfus Oranı	44	,236	,122
Mahalle Yaşlı Nüfus Oranı	44	-,489	,001

Mahallelerin özellikleri ile sosyokültürel değişim algısı arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan korelasyon analizinin sonuçlarına göre hane halkı büyüklükleri ile sosyokültürel değişim algıları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < .05$). İlişkinin yönü pozitif olmakla beraber orta düzeyde bir ilişki söz konusudur.

Mahallelerin ortalama eğitim süreleri ile sosyokültürel değişim algıları da ilişki içerisinde görülmektedir ($p < .01$). İlişkinin yönü negatif ve orta şiddettedir. Bu bakımdan mahallelerde yaşayanların ortalama eğitim süreleri arttıkça sosyokültürel değişim beklentilerinin de azaldığı görülmektedir.

Tablo 7

Mahallelerin SEGE Kategorileri ile Sosyokültürel Değişim Alt Boyutu ANOVA Fark Analizi

	f , \bar{X} ve S Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	Grup	\bar{X}	S	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Mahalle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi	Yüksek	1,9585	,14251	G.Arası	,294	2	,147	8,364	.001
	Orta	2,1198	,13675	G.İçi	,720	41	,018		
	Düşük	2,1663	,11732	Toplam	1,014	43			

Tablo 8

Mahallelerin SEGE Kategorileri ile Sosyokültürel Değişim Alt Boyutu LSD Testi

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	$Sh_{\bar{X}}$	P
Yüksek	Düşük	-.19917	.04721	.000
	Orta	-.17941	.03671	.000

Mahallelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Puanlarına göre sosyokültürel değişim algıları incelendiğinde SEGE puanlarına göre mahallelerin sosyokültürel değişim algıları arasında $p < .001$ düzeyinde negatif yönde orta şiddette anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Bu bağlamda yapılan ANOVA testinin sonuçlarına bakıldığında ise yüksek SEGE kategorisinde olan mahallelerin orta ile düşük SEGE kategorisinde olan mahallelerden anlamlı bir şekilde farklılık gösterdikleri görülmüştür ($F = 5,163, p < .05$).

Sosyoekonomik düzeyi yüksek mahallelere bakıldığında yaşlıların sosyokültürel değişim algısının daha az olduğunun görülmesi, bu mahallelerde yaşayan yaşlıların öngörülen değişikliklere cevap verecek gelir ve kentsel tecrübeye sahip olduklarıyla açıklanabilir. Nitekim bu mahallelerde yaşanan dönüşüm çoğunlukla apartmandan apartmana bir dönüşümdür. İşaret edilmesi gereken başka bir nokta da bu mahallelerde yaşlı nüfus oranının yüksek olmasıdır ki yaşlıların kendi aralarında kurdukları dayanışma bu mahallelerde daha fazladır. Bu da değişime uyum sağlamada yaşlıların organize hareket edebileceğini ve bu birlikte hareket edişin uyumu kolaylaştırabileceği yorumunu yapmamıza olanak vermektedir.

Gençleşme Alt Boyutu

Ölçeğin Gençleşme alt boyutunda önermeler katılımcılara üçlü Likert tipinde “katılıyorum (3)” “ne katılıyorum ne katılmıyorum (2)” ve “katılmıyorum (1)” şeklinde sorulmuştur. Araştırma kapsamında incelemeye tabi tutulan 44 mahallede ikamet eden 65 yaş üstü katılımcıların kentsel dönüşüm sonrası gençleşme algılarının belirlenmesi için 2 ayrı maddeden oluşan alt boyuta verdikleri cevaplar incelendiğinde mahalle ortalamalarında Ataşehir İlçesi Yeni Sahra (2,50), Ümraniye İlçesi Kazım Karabekir (2,47), Maltepe İlçesi Gülensu (2,40), Kadıköy İlçesi Dumlupınar (2,39) ve Ümraniye İnkılap (2,49) mahalleleri en yüksek ortalamaya sahip mahalleler olarak dikkat çekmektedir. Bu mahallelerin diğer alt boyutlarda da yüksek skorlara sahip mahalleler olarak dikkat çektiğini de ifade etmek gerekir. Yüksek skora sahip Yeni Sahra ve Dumlupınar Mahalleleri e-5 güzergahı üzerinde olmakla beraber yakınlarında iki devlet üniversitesinin yerleşkeleri bulunmaktadır. Üniversite yerleşkelerinin bu mahallelerdeki demografik yapıya etki ettiği ifade edilebilir.

Tablo 9

Mahallelerin Demografik Özellikleri ve Gençleşme Alt Boyutu Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
Nüfus Yoğunluğu	44	,083	,594
Ortalama Eğitim Süresi	44	-,360	,016
Ortalama Hane halkı Büyüklüğü	44	,307	,043
Mahalle SEGE Puanı	44	-,334	,027
Mahalle Yaşam Endeksi Puanı	44	-,299	,049
Mahalle Eğitime Erişim Endeksi Puanı	44	,015	,992
Mahalle Kültürel Faaliyetlere Erişim Endeksi Puanı	44	-,132	,393
Mahalle Ulaşım Erişim Endeksi Puanı	44	-,276	,070
Mahalle Genç Nüfus Oranı	44	,230	,134
Mahalle Yaşlı Nüfus Oranı	44	-,371	,013

Mahallelerin demografik özelliklerine göre kentsel dönüşüm sonrası gençleşme algılarına bakıldığında ise mahallelerin yaşlı nüfus oranları ile gençleşme algısının negatif yönde orta şiddette $p < .05$ düzeyinde ilişkili olduğu görülmektedir. Bu durumda mahallelerin yaşlı nüfus oranları artarken yaşlıların gençleşme algılarının azaldığı ifade edilebilir. Mahallelerin genç nüfus oranlarıyla ise bir ilişki tespit edilememiştir ($p > .05$).

Mahallelerin hane halkı büyüklükleri için yapılan korelasyon analizinde ise mahallelerin hane halkı büyüklükleri ile yaşlıların gençleşme algıları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < .05$). İlişkinin yönü pozitif olmakla beraber orta düzeyde bir ilişki söz konusudur. Bununla beraber mahallelerin nüfus yoğunluğuna bakıldığında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$).

Mahallelerin ortalama eğitim sürelerine bakıldığında yaşlıların gençleşme algıları ilişkisi içerisinde görülmektedir ($p < .05$). İlişkinin yönü negatif ve zayıf şiddette bir ilişki söz konusudur. Bu bakımdan mahallelerde yaşayanların ortalama eğitim süreleri arttıkça gençleşme algılarının azaldığı görülmektedir.

Tablo 10

Mahalle SEGE Kategorileri ve Gençleşme Alt Boyutu ANOVA Analizi

	f , \bar{X} ve S Değerleri			ANOVA Sonuçları					
	Grup	\bar{X}	S	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Mahalle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi	Yüksek	1,9585	.11732	G.Arası	,183	2	,091	3,238	.049
	Orta	2,1198	.13675	G.İçi	1,156	41	,028		
	Düşük	2,1663	.14251	Toplam	1,339	43			

Mahallelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Puanlarına göre gençleşme algıları incelendiğinde SEGE puanlarına göre mahallelerin gençleşme algıları arasında $p < .05$ düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bağlamda mahallelerin SEGE kategorilerine göre nasıl farklılaştıklarına bakıldığında ise yüksek SEGE kategorisinde olan mahallelerin orta ile düşük SEGE kategorisinde olan mahallelerden anlamlı bir şekilde farklılık gösterdikleri görülmüştür ($F = 3,268, p < .05$).

Tablo 11

Mahalle SEGE Kategorisi ve Gençleşme Alt Boyutu LSD testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	P
Yüksek	Düşük	-.16719	.07281	.027
	Orta	-.12391	.05874	.041

Analizlerden anlaşılacağı üzere yüksek Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Puanına sahip mahallelerle orta ve düşük SEGE puanına sahip mahalleler arasında

gençleşme algısı bakımından fark görülmektedir. SEGE puanı arttıkça gençleşme algısında azalma görülmektedir.

Yaşlılara göre kentsel dönüşüm sonrasında bir gençleşmenin yaşanacağına yönelik bir beklentinin olduğu ifade edilmelidir. Bu durum sosyoekonomik düzeyi düşük olan mahallelerde daha belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Görece daha yerleşik ve eğitim seviyesi yüksek olan mahallelerde ise gençleşme algısı var olmakla beraber yeni kurulmuş ve eğitim seviyesi düşük mahallelere nazaran daha azdır. Bu bakımdan mahalleler düzeyinde yaşlıların gençleşme algılarının diğer alt boyutlara göre daha homojen bir yapıya sahip olduklarını ifade etmekte yarar vardır.

Yer Değiştirme Alt Boyutu

Ölçekte iki önerme ile ölçülmüş yer değiştirme algısı önermeleri, üçlü Likert tipinde “katılıyorum (3)” “ne katılıyorum ne katılmıyorum (2)” ve “katılmıyorum (1)” şeklinde sorulmuştur. Bu önermelerden hareketle katılımcıların kentsel dönüşüm sonrası mahallelerinden ayrılma ve memleketlerine dönme durumları sorgulanmıştır.

Mahalleler düzeyinde bakacak olursak yer değiştirme puanının en yüksek olduğu mahalleler, Ümraniye İlçesi Kazım Karabekir (1,87), Kadıköy İlçesi Fikirtepe (1,86), Ataşehir ilçesi Yeni Sahra (1,76), Kadıköy İlçesi Dumlupınar (1,69) ve Maltepe İlçesi Güzensu (1,57) mahalleleridir.

En yüksek yer değiştirme puanına sahip mahallelerin özelliklerine bakıldığında çoğunlukla mahallelerin Anadolu'dan gelen göçle kuruldukları görülmektedir. Ayrıca mahallelerin büyük oranda kent merkezine yakın ve ulaşım imkanlarının fazla olduğu bölgeler olduğu ifade edilebilir. Nitekim Kazım Karabekir Mahallesi dışındaki diğer mahallerin E5 karayoluna yakınlığı dikkat çekmektedir. Bu mahallelerde yaşayan yaşlılar göçün ilk kuşağı olarak kabul edildiğinde, memleketleriyle kurdukları bağı halen sürdürdükleri ve olası bir kentsel dönüşüm halinde uyum sağlayamama durumunda memleketlerine dönme ihtimalleri bulunmaktadır.

Yer değiştirme puanları bakımından en düşük puanlara sahip mahallelere bakıldığında ise, Kadıköy ilçesi Caddebostan (1,14), Suadiye (1,15), Caferağa (1,15), Sahrayıcedit (1,17) ve Fenerbahçe (1,20) mahalleleri en düşük puana sahip mahallelerdir. Bu mahallelerin özellikleri ise görece daha yerleşik ve daha erken apartmanlaşma deneyimi yaşamış mahalleler olmalarıdır. Bu mahalleler ulaşım aksı bakımından E5 karayolunun alt kısmında ve tren yoluna paralel bir şekilde kurulmuş mahallelerdir. Ayrıca bu mahallelerdeki yaşlı nüfus oranı ve eğitim seviyeleri yüksektir. Dolayısıyla sosyokültürel değişim ve yer değiştirme bakımından daha az etkilenecekleri yönündeki kanaat kabul edilebilir.

Kentsel dönüşüm ile birlikte yer değiştirme pratiğinin önce yakın çevrede bir konuta taşınma ve ardından yeni konuta geçiş şeklinde düşünebiliriz. Bununla beraber kentsel dönüşüm sonrasında oluşan yeni kentsel dokunun durumu yaşlı bireyin, kentin o mahallesinde kalıp kalmayacağını belirleyen önemli bir faktördür. Ortadan kaybolan hatıralar, mahalleye yeni gelen sakinler ve yeniden organize olan ekonomik hayat yaşlıların yer değiştirmesinde etkili olgular olarak ifade edilebilir. Bununla beraber yeni gelen sakinlerin özellikleri önceki sakinlerden farklı olmaktadır.

Tablo 12

Yer Değiştirme Altı Boyutu ve Mahalle Özelliklerinin İlişkisi

Değişkenler	N	r	p
Nüfus Yoğunluğu	44	,091	,559
Ortalama Eğitim Süresi	44	-,538	,000
Ortalama Hane halkı Büyüklüğü	44	,449	,002
Mahalle SEGE Puanı	44	-,538	,000
Mahalle Yaşam Endeksi Puanı	44	-,211	,169
Mahalle Eğitime Erişim Endeksi Puanı	44	,064	,679
Mahalle Kültürel Faaliyetlere Erişim Endeksi Puanı	44	-,157	,307
Mahalle Ulaşım Erişim Endeksi Puanı	44	-,281	,064
Mahalle Genç Nüfus Oranı	44	,353	,019
Mahalle Yaşlı Nüfus Oranı	44	-,531	,000

Mahallelerin özellikleriyle yer değiştirme algısı arasındaki ilişkiye bakıldığında ise örnekleme dahil olan 44 mahallede ortalama eğitim süresi ile yer değiştirme puanları arasında anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki ($p < .001$) olduğu ifade edilebilir. Eğitim süresinin ile yer değiştirme puanının negatif yönde bir ilişkisinin olduğu dikkat çekmektedir. Bu bakımdan ortalama eğitim süresinin arttığı mahallelerde yaşlıların yer değiştirmesinin daha az görülebileceği ifade edilebilir. Anlamlı ilişki görülen bir diğer değişken ise mahallelerin ortalama hane halkı büyüklüğüdür ($p < .01$). Mahallelerin ortalama hane halkı büyüklüğü ile yer değiştirme puanları arasında pozitif yönlü orta kuvvette bir ilişkinin olduğu ifade edilebilir. Bu bakımdan mahallelerdeki ortalama hane halkı büyüklüğü arttıkça yaşlıların yerinden edilme algıları da artmaktadır. Bir başka değişken olan Mahalle SEGE puanı değişkeni ile yer değiştirme puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise negatif yönlü orta kuvvette bir ilişkinin söz konusu olduğu ifade edilebilir ($p < .001$). Bu bakımdan mahallelerin SEGE puanları artarsa yer değiştirme puanları da azalmaktadır. Mahallelerin demografik özelliklerine bakıldığında genç nüfus oranı ($p < .01$) ve yaşlı nüfus oranı ($p < .001$), yer değiştirme puanları ile ilişki içerisindedir.

Tablo 13

Yer Değiştirme Alt Boyutu ile Mahallelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) Puanlarına Göre ANOVA Analizi

	ANOVA Sonuçları					Sd	KO	F	P
	Grup	\bar{X}	S	Var. K.	KT				
Mahalle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi	Yüksek	1,2607	.19500	G.Arası	,315	2	,157	6,997	.002
	Orta	1,4480	.15197	G.İçi	,922	41	,022		
	Düşük	1,4407	.10508	Toplam	1,236	43			

Analiz sonuçlarına bakıldığında, mahallelerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerine göre yaşlıların yer değiştirme algıları farklılaşmakta ve mahallenin SEGE puanı arttıkça orada yaşayan yaşlıların yerinden edilme puanları düşmektedir.

Tartışma

Literatürde özellikle 2000’li yıllardan sonra İstanbul’da kentsel dönüşüm farklı yönleriyle ele alınmaya çalışılmıştır. Özellikle prestijli konut alanları üzerine yürütülen çalışmalar kentsel ayrışmaya dikkat çekerek soylulaştırıcı unsurlar olarak ele alınmıştır (Erkilet, 2017, s. 15). Bu çalışmalar çoğunlukla sınıf temelli açıklamalara dayanmakta ve yeni orta sınıf ile profesyonel meslek sahiplerinin soylulaştırma süreciyle beraber kentsel mekânda kendileriyle benzer özelliklere sahip bireylerle homojen bir konut bölgesi elde ettiklerine dikkat çekilmektedir (Kurtuluş, 2016, s. 113–116). Bu homojenleşme süreci kentin farklı mahallelerinde farklı biçimlerde gerçekleşmektedir.

Araştırmanın konusu bağlamında yaşlı bireylerin bu süreçten nasıl etkilendiklerine bakıldığında mahalleler düzeyinde yaşanan farklılaşmalar en temelde iki ayrı tipolojide toplanmaktadır. Araştırmanın bulguları göz önüne alındığında bazı mahallelerde yaşayan yaşlıların sosyokültürel değişim, yer değiştirme ve gençleşme bağlamında daha hassas bir durumda olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada incelenen üç alt boyut çerçevesinde *birinci tip* mahalleler yaşlıların kentsel dönüşümden en çok etkileneceklerini düşündükleri mahallelerdir. Bu tip mahalleler Ümraniye Kazım Karabekir ve İnkılap Mahalleleri, Kadıköy Fikirtepe, Yeni Sahra ve Dumlupınar Mahalleleri ve Maltepe Gülensu mahalleleridir. Bu mahallelerde hem yer değiştirme hem de gençleşme bakımından yaşlılar yüksek puana sahiptir. Bu mahallelerin ortak özelliklerine bakıldığında henüz kentsel dönüşüm yaşamamış mahallelerin de burada yer alması dikkat çekicidir. Dolayısıyla yaşlıların kentsel dönüşüm sonrası yer değiştirme ve gençleşme algılarının kentsel dönüşümü deneyimlemeden önce oluşmaya başladığı ifade edilebilir. Ayrıca bu mahallelerden kentsel dönüşüm deneyimi yaşamamış olan mahallelerin çoğunlukla imar sorunu yaşanan mahalleler olması da gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca bu mahallelerde ikamet eden yaşlıların memleketleriyle kurdukları ilişkinin devam etmesi ve “memleketime dönerim” seçeneğinin bir ihtimal olarak geçerliliğini koruduğunu söylemek mümkündür. Yukarıda zikredilen mahalleler

veri setinde yer alan 44 mahalleden bahsettiğimiz ölçütler çerçevesinde bariz bir şekilde farklılaşmaktadır.

Çalışmanın bulgularından hareketle alt boyutlar çerçevesinde *birinci tip* mahallelerin tam karşısında yer alan *ikinci tip* mahallelerden bahsetmek de mümkündür. Kadıköy ilçesi Bağdat Caddesi üzerinde yer alan Suadiye, Caddebostan, Sahrayıcedit, Fenerbahçe mahalleleri ile Beşiktaş ilçesi Dikilitaş gibi mahalleler bu grupta yer almaktadır. Bu mahallelerde sosyokültürel değişim, yer değiştirme ve gençleşme puanları anlamlı bir şekilde düşük olarak görülmektedir. Halihazırda iki uç noktayı oluşturan bu gruplamada dikkat çeken bir nokta büyük projelerle dönüşümlerin yaşandığı ve arasında Üsküdar İlçesi Kirazlıtepe Mahallesi, Maltepe Başbüyük Mahallesi ve Fatih Balat mahallerinin yer aldığı bir grup mahallede yer değiştirme ve gençleşme bağlamında yüksek puana sahip olmaları beklenirken uç grupta yer almamışlardır.

Bulgulardan hareketle sosyokültürel değişim alt boyutunda, özellikle Güleusu Mahallesinden araştırmaya katılan katılımcıların ortalamalarının anlamlı bir şekilde yüksek çıkması, mahallenin gecekondulardan oluşan ve kentsel dönüşümün bölgesel olarak yaşanacağı bir mahalle olmasından dolayıdır. E-5 güzergahının üst kısmında Adalar'a nazır konumuyla rant makasının fazla olduğu mahalle, dönüşüm yaşanırca sosyokültürel değişimin ciddi bir şekilde yaşanacağı mahallelerden biridir.

Yaşlılara göre kentsel dönüşüm sonrasında bir gençleşmenin yaşanacağına yönelik bir beklentinin olduğu ifade edilmelidir. Bu durum sosyoekonomik düzeyi düşük olan mahallelerde daha belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Görece daha yerleşik ve eğitim seviyesi yüksek olan mahallelerde ise gençleşme algısı var olmakla beraber yeni kurulmuş ve eğitim seviyesi düşük mahallelere nazaran daha azdır. Bu bakımdan mahalleler düzeyinde yaşlıların gençleşme algılarının diğer alt boyutlara göre daha homojen bir yapıya sahip olduklarını ifade etmekte yarar vardır.

Buna ek olarak mahallelerin demografik yapılarına göre yaşlıların yer değiştirme puanlarına bakıldığında genç nüfus oranı fazla olan mahallelerdeki yaşlıların yer değiştirme puanları daha yüksek görünmektedir. Yaşlı nüfus oranı yüksek olan mahallelerde ise durum tam tersidir. Genç nüfus oranının yüksek olmasıyla ilişkili olarak yaşlıların kentsel dönüşüm sonrası yerlerini gençlere bırakacakları yorumu yapılabilir. Kentsel dönüşüm sonrası artan kira fiyatları ve yenilenen kentsel mekânın tüketim merkezli kurgulanışı yaşlıların kentin dışına doğru itilmesine sebep olabilecektir. Bu durum kentsel dönüşüm sonrasında yaş temelli bir ayrışmayı da beraberinde getirmiş olacaktır. Moos'un (2016, s. 2909) tanımladığı haliyle kentsel yaşam tarzı tercihleri, hane halkı kompozisyonu, konut maliyetlerindeki artış ve değişen ekonomik beklentiler bu bölgelerde yaşanacak kentsel dönüşümün olası sonuçları arasında sayılabilir.

Eğitim seviyesi yüksek mahallelerde yaşayan yaşlıların meydana gelecek olan kültürel dönüşüme daha kolay uyum sağlayabilecekleri düşünülebilir. Ancak bu uyum süreci, yaşlıların yalnızlaşması ve kentten soyutlanma ihtimalini ortadan kaldırmamaktadır. Nitekim kentsel dönüşüm sonrasında yaşlılar aynı mahallede yaşamaya devam etseler de ortadan kaybolan tanıdıklıklar, yeni gelen yabancılar ve taşınma gibi süreçler yaşlıların yerinde yaşlanma pratiğini sekteye uğratmaktadır (Aksürmeneli, 2017, s. 713). Özmete ve Dinç (2020) Beykoz İlçesi Paşabahçe Mahallesinde yürüttükleri araştırmada yaşlıların yaşadıkları evlerin mülkiyetiyle ilgili sorunlar yaşamaları ve kendilerine dönüşüm sonrasında konut verilemeyeceği veya başka yere taşınmaları isteneceği kaygısıyla kentsel dönüşümü istemediklerini belirtmişlerdir (Özmete & Dinç, 2020, s. 228–229).

Bulgular kapsamında *ikinci tip* mahalleler olarak sınıflandırılmış olan yüksek sosyoekonomik statü değerine sahip mahallelerde kentsel dönüşüm sonrası değişim algısının düşük olması ile ilgili olarak, Şentürk ve Kurtkapan'ın Kadıköy Moda Mahallesinde yürüttükleri araştırma sonrasında geliştirdikleri “Yaşlılığın Mekânsallaşması” kavramı da açıklamamızı güçlendirecek bir niteliğe sahiptir. Buradan hareketle ikinci tip mahallelerde yaşlıların uzun süredir o mahallede yaşadığı ve yakın çevrede/aynı apartmanda oturan diğer yaşlılar ile gündelik hayat pratikleri bakımından ve sosyal destek anlamında bir dayanışma içerisinde oldukları ifade edilmektedir (Şentürk & Kurtkapan, 2017, s. 15).

Sonuç

Sonuç olarak kentsel dönüşümün toplumsal düzeyde meydana getirebileceği değişikliklerden biri de yaş temelli kentsel ayrışmadır. Bu çalışma kapsamında kentsel alanda yaş temelli ayrışma, yaşlı katılımcıların görüşleri çerçevesinde mahalle düzeyinde ele alınmıştır. Mahallelerin demografik özellikleri üzerinden yapılan analizler üzerinden örnekleme dahil edilen 44 mahallenin yaşlı nüfus oranı, hane halkı büyüklüğü, genç nüfus oranı, ortalama eğitim süresi ve sosyoekonomik gelişmişlik endeksi puanlarına göre alt boyutlarla çeşitli düzeylerde ilişki içerisinde görülmektedir. Bu durumun örnekleme dahil olan mahallelerin bir kısmının benzer demografik özellikler taşımasıyla ilişkili olduğu düşünülmekle beraber İstanbul kent coğrafyasında demografik dağılımın belirli hususiyetler taşıyarak gerçekleştiği saptanmıştır. Buna ek olarak kent coğrafyasının demografik dağılımının karakteristik bir yanının olduğu ve bu karakteristik yapının kentsel dönüşüm sonrasında meydana gelecek olan değişiklikleri de farklılaştıracağı ifade edilebilir.

Araştırmanın bulguları kapsamında yaşlıların kentsel dönüşümden en çok etkileneceklerini düşündükleri mahallerin; a) *Yaşlı nüfus oranı düşük*, b) *Mahalle SEGE puanı düşük*, c) *İmar sorunu olan*, d) *Dönüşüm baskısı altında olan (Kent*

merkezine yakın olmasından kaynaklı arazi değerinin yüksek olduğu bölgeler ve kent çeperinde olup gecekondulu yapılaşması dolayısıyla) mahallelerdir.

Kentsel dönüşüm uygulamaları eskimiş kentsel öğelerin yeniden kurulması ve depreme dayanıklı konut stokunun geliştirilmesi için bir zorunluluk olarak değerlendirilebilir. Bu zorunluluk kendi içerisinde kentlerin herkes için erişilebilir ve kullanılabilir olması için bir imkân da barındırmaktadır. Ancak bu imkânın değerlendirilebilmesi için farklı demografik grupların ihtiyaçlarını merkeze alarak, eski kent dokusunu muhafaza yerinde dönüşüm uygulamalarının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Kentsel alanın her ölçeğinde herkes için tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak kentsel yenileme ve dönüşüm çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yaşlıların sosyal çevrelerinin ve mekânsal aidiyetlerinin de korunması adına, yerinde dönüşüm uygulamalarıyla kamusal alanların ve mahalle dokusunun korunması gerekmektedir. Bu suretle toplumsal hayata *mahal* olan *şehri* inşa edebiliriz.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Bu makale 117K296 numaralı “Kentsel Dönüşüm ve Metropolde Yaşlanmak: İstanbul Örneği” başlıklı TÜBİTAK projesinden üretilmiştir.

Etik Onay: Bu çalışmada verisi kullanılan ve TÜBİTAK ARDEB 1001 kapsamında desteklenmiş olan, “Kentsel Dönüşüm ve Metropolde Yaşlanmak: İstanbul Örneği” isimli araştırma için etik kurul izni İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 26/12/2016 tarihinde alınmıştır (Karar No :2016/164).

Bilgilendirilmiş Onam: Çalışma öncesinde tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır

Teşekkür: Projenin destekleyicisi TÜBİTAK’a, Proje Yürütücüsü Prof. Dr. İsmail Coşkun’a, Proje Araştırmacıları Prof. Dr. Murat Şentürk’e, Doç. Dr. Betül Duman Bay’a, Doç. Dr. Mustafa Otrar’a ve Dr. Öğr. Üyesi Zuhul Güler’e ve araştırmanın başından sonuna birlikte çalıştığım bursiyer ekip arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Bilgilendirme: Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Nacak danışmanlığında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD bünyesinde yürütülen “Yaşlıların Kentsel Dönüşüm Sürecine Yönelik Algıları: İstanbul mahalleleri Üzerine Bir Karşılaştırma” başlıklı tez çalışmasından üretilmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: This article was produced from the TÜBİTAK project number 117K296 titled “Urban Transformation and Aging in the Metropolis: The Example of Istanbul”.

Ethical Approval: Ethical approval for the research titled “Urban Transformation and Aging in the Metropolis: The Case of Istanbul”, which was supported by TUBITAK ARDEB 1001 was obtained from Istanbul University Social Sciences and Humanities Scientific Research Ethics Committee on 26/12/2016 (Decision No: 2016/164).

Informed Consent: Informed consent was obtained from all participants before the study

Acknowledgments: I would like to thank TÜBİTAK (The Scientific and Technological Research Council of Turkey), İsmail Coşkun (Project Manager), Project Researchers Murat Şentürk, Betül Duman Bay, Mustafa Otrar, and Zuhul Güler, and my project fellows.

Disclosure: This article is derived from the author’s master’s thesis (Perceptions of the Elderly towards the Urban Transformation Process: A Comparison on Istanbul Neighborhoods) at Selçuk University under the supervision of İbrahim Nacak.

Kaynakça/References

- Aksürmeneli, Z. S. (2017). Yaşlılık ekseninde Türkiye’de iç göç ve kent. *Akademik Bakış Dergisi*, 64, 703–716.
- Buffel, T., & Phillipson, C. (2016). Can global cities be ‘age-friendly cities’? Urban development and ageing populations”. *Cities*, 55, 94–100.
- Coşkun, İ., Şentürk, M., Duman Bay, B., Güler, Z., & Otrar, M. (2019). *Kentsel dönüşüm ve metropolde yaşlanmak: İstanbul örneği*. TÜBİTAK.
- Cortina, J. M. (1993). What is coefficient alpha? examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), 98–104.
- David, L. (1986). Alternative explanations for inner-city gentrification: a Canadian assessment. *Annals of the Association of American Geographers*, 76(4), 521–535.
- Davidson, M., & Lees, L. (2005). New-build ‘gentrification’ and London’s riverside renaissance. *Environment and Planning A*(37), 1165–1190.
- Duman, B., & Coşkun, İ. (2015). Kentsel dönüşüm: temel meseleler üzerine. B. Duman, & İ. Coşkun (Ed.), *Neden nasıl ve kim için kentsel dönüşüm* (s. 21–52). Litera Yayıncılık.
- Erkilet, A. (2017). *Kenti dinlemek*. Büyüyenay Yayınları.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage.
- Glass, R. (2010). Aspects of change. In J. B. Saracino (Ed.), *The gentrification debates* (pp. 19–30). Routledge.
- Gotham, K. (2005). Tourism gentrification: the case of New Orleans’ Vieux Carre (French Quarter). *Urban Studies*, 7(42), 1099–1121.
- Hackworth, J., & Smith, N. (2002). The changing state of gentrification. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 92(4), 464–477.
- Handler, S. (2014). *An alternative age-friendly handbook*. University of Manchester Library.
- Kaiser, H. F. (1974). An index factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31–36.
- Kennedy, M., & Leonard, P. (2001). *Dealing with neighborhood change: a primer on gentrification and policy changes*. A Discussion Paper Prepared for the Brooking Institution Center on Urban and Metropolitan Policy.
- Kiecolt, K. J., & Nathan, L. E. (1985). *Secondary analysis of survey data*. Sage.
- Kurtuluş, H. (2016). Bir ütopya olarak Bahçeşehir. H. Kurtuluş (Ed.), *İstanbul’da kentsel ayrışma içinde* (s. 77–126). Bağlam Yayınları.
- Legates, R. T., & Hartman, C. (2015). Birleşik Devletlerde yer değiştirmenin anatomisi. N. Smith, & P. Williams (Ed.), *Kentin mutenalaştırılması içinde* (s. 238–267). Yordam Kitap.
- Marcuse, P. (2015). Terk etme, mutenalaştırma ve yerinden edilme. N. Smith, & P. Williams (Ed.), *Kentin mutyenalaştırılması içinde* (s. 207–237). Yordam Kitap.
- Moos, M. (2016). From gentrification to youthification? the increasing importance of young age in delineating high-density living. *Urban Studies*, 56(6), 2903–2920.
- Moos, M., Revington, N., Wilkin, T., & Andrey, J. (2019). The knowledge economy city: gentrification, studentification and youthification, and their connections to universities. *Urban Studies*, 56(6), 1075–1092.
- Özmete, E., & Dinç, B. (2020). Yaşlıların göç ve yerinde yaşlanma bağlamında kentsel dönüşüm ile ilgili değerlendirmeleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 46, 197–234.

- Park, R. E. (2015). Şehir: Kent ortamındaki insan davranışlarının araştırılması üzerine öneriler. R. E. Park, & E. W. Burgess (Ed.), *Şehir* içinde (s. 37–85). Heretik Yayınları.
- Philips, M. (1993). Rural gentrification and the process of class colonization. *Journal of Rural Studies*, 9(2), 123–140.
- Smith, D. P. (2005). “Studentification”: The gentrification factory? R. Atkinson, & G. Bridge (Eds.), *Gentrification in a global context: the new urban colonialism* (pp. 73–90). Taylor & Francis.
- Şahin, S. Z. (2015). Uluslararası örnekler ışığında bir kavram ve kamu politikası olarak kentsel dönüşüm. B. Duman, & İ. Coşkun (Ed.), *Neden nasıl ve kim için kentsel dönüşüm* içinde (s. 53–81). Litera Yayıncılık.
- Şeker, M. (2017). *Mahalle İstanbul*. İstanbul Kalkınma Ajansı.
- Şentürk, M. (2019). Kentsel dönüşümün sosyolojisi. K. Alver (Ed.), *Kent sosyolojisi* (s. 377–392). Çizgi Kitabevi.
- Şentürk, M., & Kurtkapan, H. (2017). Yaşlılığın mekansallaşması: Kadıköy Moda’daki bir apartman üzerine nitel bir çalışma. *Senex Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 1, 4–19.
- Tuncer, T., & İslam, T. (2017). Yeni bir soylulaştırma formu olarak öğrencileştirme(studentification): Bosna Hersek Mahallesi’nde (Konya) değişen mahalle içi dinamikler. *Planlama Dergisi*, 27(3), 303–313.
- Weber, M. (2012). *Şehir modern kentin oluşumu*. Yarın Yayınları.
- Widaman, K. F., Little, T. D., Preacher, K. J., & Sawalani, G. M. (2011). On creating and using shot forms of scales in secondary research. In K. H. Trzesniewski, M. B. Donnellan, & R. E. Lucas (Eds.), *Secondary data analysis: an introduction for psychologists* (pp. 39–63). American Psychological Association Press.
- Williams, P., & Smith, N. (2015). “Rönesans”tan yeniden yapılandırmaya: çağdaş kentsel gelişimin dinamikleri. N. Smith, & P. Williams (Ed.), *Kentin mutenalaştırılması* (s. 271–297). Yordam Kitap.
- Yılmaz, C. (2011). Anadolu kentlerinde öğrencileşme: Başka bir kentleşme deneyimi. *Sosyoloji Dergisi*, 25, 1–17.